

από πρόσθετες επισημάνσεις στο χώρο της πόλης οι οποίες συμβάλλουν ουσιαστικά στην ερμηνεία του φαινομένου της αποδοχής και διάδοσης του νεοκλασικισμού στην Δράμα. Η εφαρμογή του ρυθμού σε ιδιωτικά κτήρια μικρής κλίμακας και η πορεία της εξέλιξής του στην πόλη χωρίζεται σε δύο μεγάλες περιόδους. Στην πρώτη, που αντιστοιχεί στο χρονικό διάστημα από το τέλος του 19ου αι. μέχρι την απελευθέρωση της Δράμας το 1913, περιλαμβάνονται διώροφες μονοκατοικίες με ημιυπόγειο αποθηκευτικό χώρο. Στην δεύτερη περίοδο και μέχρι το 1930 περίπου ανεγείρονται κτίσματα με ποικιλία χρήσεων, που είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί στη Δράμα ένα εικαστικό σύνολο πλούσιο σε εναλλακτικές μορφές_ αντιστοιχούν σε ανώγειες ή διώροφες μονοκατοικίες, διώροφες διπλοκατοικίες καθώς και σε διώροφα κτήρια επαγγελματικής ή μικτής χρήσης.

Στην τυπολογική διερεύνηση των κτισμάτων διαπιστώνεται ότι στις πλατυμέτωπες κατοικίες που επικρατούν σε όλη την περίοδο εφαρμογής του ρυθμού κυριαρχούν η τριμερής κατά μήκος διαίρεση της κάτοψης και η συμμετρία. Στα κτίσματα μικτής ή επαγγελματικής χρήσης η κάτοψη του ορόφου επηρεάζεται ουσιαστικά από τη λειτουργία του ισογείου.

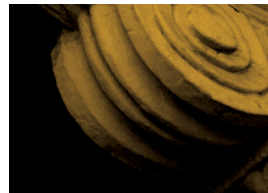
Η λιτότητα και η σαφήνεια που χαρακτηρίζουν τη διαμόρφωση των κατόψεων εκφράζονται και στη δομή του όγκου των κτισμάτων. Η πρόθεση για την απόδοση μνημειακού χαρακτήρα επισημαίνεται στη διάπλαση των όψεων και όχι στη διάρθρωση του όγκου που διατηρεί την αυστηρή γεωμετρική του μορφή. Ο ρυθμός εκδηλώνεται βασικά στην κύρια όψη. Η συμμετρική τοποθέτηση των στοι-

χείων στην επιφάνειά της, ο διαχωρισμός της σε οριζόντιες ζώνες και η ανάδειξη του ρυθμού στον α_ όροφο των ανωγείων ή στον β' των διώροφων κτισμάτων αποτελούν τα βασικά γνωρίσματα της αστικής αρχιτεκτονικής της πόλης.

Στην πρώτη περίοδο η διαμόρφωση της κύριας όψης των κατοικιών διακρίνεται για τον τονισμό της οριζοντιότητας, την υπογράμμιση του κεντρικού άξονα συμμετρίας, τη ρυθμική παράθεση των ανοιγμάτων και τη διατήρηση της αυτονομίας των επί μέρους μορφολογικών ενότητων. Οι όψεις επιστέφονται με τη στέγη που προεξέχει ελαφρά και με τη μορφή της διασπά την οριζοντιότητα στην απόληξη του όγκου των κτισμάτων. Η διακόσμηση των όψεων περιορίζεται στα γείσα που διαχωρίζουν τους ορόφους, τη ζωφόρο που ενίοτε υπογραμμίζει τη στέψη και τα γραμμικά περιθώρια που περιβάλλουν τα ανοίγματα. Ο πλαστικός διάκοσμος είναι λιτός, με χαμηλό ανάγλυφο, και χαρακτηρίζεται για τη γραμμική του μορφή. Τα ρυθμολογικά στοιχεία του νεοκλασικισμού χρησιμοποιούνται χωρίς διακοσμητικό φόρτο και το αποτέλεσμα που προκύπτει διακρίνεται για την ευκρίνεια και την αυστηρότητα της σύνθεσης.

Στη δεύτερη περίοδο είναι εμφανής η μεταστροφή της αισθητικής αντίληψης. Στη σύνθεση των όψεων διατηρούνται οι βασικές αρχές της προηγούμενης περιόδου, ενώ επισημαίνεται η έντονη συμμετοχή του διακόσμου με περίτεχνη, συχνά, επεξεργασία που έχει ως αποτέλεσμα την υποχώρηση του πνεύματος λιτότητας που διακρίνει την πρώτη περίοδο. Η τυποποίηση της κατασκευής στοιχείων του πλαστικού διακόσμου παρέχει την δυνατότητα της επανάληψής του με ευχέρεια. Στην όψιμη περίοδο εφαρμογής του ρυθμού καταργείται, ενίοτε, η οριζοντιότητα και δημιουργείται η έννοια της κατακορυφότητας με τη συνένωση υποκείμενων και υπερκείμενων στοιχείων. Επίσης αρχίζει να διαγράφεται ένας μορφολογικός πλουραλισμός που εκδηλώνεται με τη χρήση ετερογενών στοιχείων, όπως αυτά που ανήκουν στην περίοδο της αναγέννησης ή του μπαρόκ ή ακόμη και στο Art Nouveau.

Οι επιδράσεις των νεότερων ρευμάτων που διαφαίνονται στην αρχιτεκτονική των ιδιωτικών κτισμάτων μικρής κλίμακας της Δράμας

περιορίζονται κυρίως στο διακοσμητικό περιεχόμενο των όψεων, ενώ η δομή τους διατηρεί τα βασικά χαρακτηριστικά του νεοκλασικισμού, όπως αυτός εφαρμόζεται στον ευρύτερο ελλαδικό χώρο. Ο ρυθμός, αφομοιωμένος και προσαρμοσμένος στις τοπικές συνθήκες και αισθητικές αντιλήψεις, μεταλλάσσεται σταδιακά παραμένοντας στο πνεύμα μιας ενιαίας μορφολογικής σύνθεσης με ήπιες εκλεκτικές αποκλίσεις.

Η επικράτηση του ρυθμού στη Δράμα εκφράζει μία αντίληψη αισθητική και ιδεολογική. Η περίοδος της εφαρμογής του ταυτίζεται στη συνείδηση των κατοίκων με τον εκσυγχρονισμό και την «ελληνικότητα», ενώ παράλληλα εκφράζει και την αστική ταυτότητα της πόλης. Ο νέος ρυθμός γίνεται θερμά αποδεκτός τόσο από τους κατοίκους της πόλης όσο και από τους φορείς της κατασκευής που τον ακολούθησαν συνειδητά μέχρι την εποχή που νέα υλικά δομής, νέοι τρόποι κατασκευής και νέες τάσεις άρχισαν να κυριαρχούν στον τομέα της αρχιτεκτονικής.

Η εργασία συνοδεύεται από εκτενή βιβλιογραφία σχετικά με την ιστορία της Δράμας, με το ρεύμα του νεοκλασικισμού και με την επικράτησή του στην Ελλάδα και στο χώρο του Οθωμανικού κράτους. Επίσης υπάρχει κατάλογος εικόνων, ευρετήριο κυρίων ονομάτων και τόπων και χάρτης του πολεοδομικού συγκροτήματος της Δράμας όπου σημαίνονται τα μνημεία της πόλης και τα κτίσματα του αρχείου ■

